

Thông tin

Giáo dục Quốc tế

Số 25/2015

www.cheer.edu.vn

MÔI TRƯỜNG **SÁNG TẠO**
KHỞI NGHIỆP

Lời giới thiệu

Một chủ đề lặp đi lặp lại tại nhiều diễn đàn quốc tế bàn về giáo dục đại học trong năm nay là định nghĩa lại vai trò và bản chất của trường đại học. Đó là do những thay đổi trong công nghệ trong vài năm gần đây đã làm biến đổi một cách sâu sắc nhiều thứ trong xã hội chúng ta đang sống, đặc biệt là biến đổi trong cách thức chúng ta giao tiếp với nhau, cách thức tạo ra và sử dụng tri thức. Smartphone, facebook và các mạng xã hội tương tự chỉ mới ra đời từ năm 2007, nhưng ngày nay, quả là khó mà hình dung chúng ta sẽ sống và làm việc thế nào khi không có những công cụ đó.

Những biến đổi này có tác động trực tiếp đến các trường ĐH, cách thức các trường thực hiện sứ mạng của mình, và cách xã hội nhìn nhận về vai trò của các trường. Thế nhưng, dường như các trường ĐH đang rất chậm thay đổi. Cho đến nay, các trường vẫn tiếp tục vận hành như cách đây vài thập kỷ, với trọng tâm là giảng dạy và nghiên cứu. Với sự phát triển của công nghệ truyền thông, chức năng giảng dạy của trường ĐH không còn quan trọng như xưa: người thầy và nhà trường không còn độc quyền mang lại tri thức nữa. Ngay cả sứ mạng nghiên cứu cũng không còn là độc quyền của trường ĐH. Ngày nay đang có rất nhiều tổ chức bên ngoài trường ĐH, đặc biệt là các đơn vị R&D của những doanh nghiệp đa quốc gia, thực hiện những nghiên cứu quan trọng.

Vì thế, câu hỏi về việc xem xét lại sứ mạng của trường ĐH, nhấn mạnh thích đáng hơn đến sứ mạng thứ ba của nhà trường, là chuyển giao công nghệ và phục vụ cộng đồng, đang được liên tục đặt ra. Trong bối cảnh của nền kinh tế tri thức, khả năng đổi mới sáng tạo và tư duy khởi nghiệp ngày càng trở thành nhân tố quyết định sống còn của các doanh nghiệp. Nhà trường không thể đứng ngoài dòng chảy ấy.

Đặc biệt là, tình trạng cử nhân thất nghiệp đang tăng khắp nơi trên thế giới gây ra những quan ngại cho tất cả các bên liên quan của GDĐH, khiến nó trở thành một vấn đề trọng tâm phải tìm cách giải quyết. Cách giải quyết tận gốc vấn đề này hẳn nhiên không phải là đổ lỗi cho nhau, mà là tạo ra thêm nhiều việc làm mới. Muốn có thêm nhiều việc làm mới, thì phải có một môi trường khích lệ tinh thần sáng tạo và khởi nghiệp.

Vai trò của trường ĐH và các tổ chức giáo dục sẽ là như thế nào trong tam giác nhà trường- nhà nước- doanh nghiệp khi chúng ta mong muốn tạo ra một môi trường hỗ trợ cho các doanh nghiệp khởi nghiệp và kích thích đổi mới sáng tạo? Đó là chủ đề của cuộc hội thảo do Bộ Khoa học và Công nghệ tổ chức ngày 9-10/12/2015 tại TPHCM, nhằm tập hợp giới doanh nghiệp, các quỹ đầu tư mạo hiểm, giới đại học, giới quản lý, giới làm chính sách của các nước Singapore, Malaysia, Thái Lan, Myanmar, Cambodia, Lào, Việt Nam, và các chuyên gia Phần Lan, Hoa Kỳ, nhằm thảo luận về những sáng kiến có thể thúc đẩy hình thành một hệ sinh thái khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo cho cả khu vực ASEAN.

Bản tin Thông tin Giáo dục Quốc tế Trường ĐH Nguyễn Tất Thành số 25.2015 xin giới thiệu bài tổng thuật hội thảo này. Chúng tôi hy vọng những ý tưởng được nêu ra tại Hội thảo sẽ gợi ý cho các nhà quản lý đại học, cấp trường cũng như cấp hệ thống, tiếp tục suy nghĩ và duy trì đối thoại với các bên liên quan nhằm đổi mới chiến lược hoạt động của nhà trường. Chúng tôi xin cảm ơn Bộ Khoa học và Công nghệ đã mời tham dự Hội thảo này để chúng tôi có điều kiện thông tin cho bạn đọc.

Trân trọng

BAN BIÊN TẬP BẢN TIN

Ghi nhận tại Hội thảo
ASEAN Innovation and Entrepreneurship Developers Network:
The Roles of Universities and Training Organizations
in Innovation Ecosystem Development
Do Bộ Khoa học và Công nghệ tổ chức ngày 9-10/12/2015 tại TPHCM

VAI TRÒ CỦA TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRONG XÂY DỰNG MÔI TRƯỜNG SÁNG TẠO KHỞI NGHIỆP

Phạm Thị Ly

Trong hội thảo quốc tế lần thứ 6 về Đại học đẳng cấp quốc tế tổ chức tại Thượng Hải tháng 11 vừa qua, có một nhận định được nhiều người chia sẻ: GDĐH trên toàn cầu đang gặp thách thức lớn nhất trong lịch sử 800 năm của nó.

Đó là vì, thế giới chúng ta sống đang thay đổi quá nhanh, mà trường ĐH thì không thay đổi kịp. Trường ĐH đã từng là cột trụ tinh thần của xã hội, đã từng là ngọn nguồn sáng tạo tri thức mới và dẫn đầu các cuộc cách mạng khoa học công nghệ, bằng hoạt động nghiên cứu của mình, và bằng cách đào tạo tầng lớp tinh hoa. Nhưng ngày nay, công nghệ thông tin và truyền thông đã làm thay đổi vai trò trường ĐH một cách sâu sắc, mà nhiều trường đã không kịp nhận thức đầy đủ và chuyển biến cho phù hợp. Khoảng cách giữa các trường ĐH và nhu cầu của cuộc sống dường như đang dần rộng.

Có thể thấy rõ điều này: thành bại của một cá nhân hay doanh nghiệp ngày nay phụ thuộc rất nhiều vào năng lực đổi mới sáng tạo. Để có được năng lực đổi mới sáng tạo, hơn bao giờ hết chúng ta cần một môi trường khích lệ tinh thần khởi nghiệp, trong đó có những chính sách hỗ trợ, những thiết chế tạo điều kiện thuận lợi cho doanh nghiệp khởi nghiệp, những diễn đàn chia sẻ kinh nghiệm và học tập lẫn nhau, và nhiều yếu tố khác nữa.

Trường ĐH có vai trò như thế nào trong việc tạo ra môi trường này? Cho đến nay, vai trò này gần như bằng không, ít ra là ở Việt Nam. Các trường ĐH đang theo đuổi những hoạt động nghiên cứu khoa học chủ yếu nhằm vào công bố trên các tập san khoa học, và chạy theo những thành tích xếp hạng. Có rất ít nghiên cứu gắn với hoạt động chuyển giao công nghệ và khởi nghiệp bên ngoài nhà trường. Kết cục là nhà trường Việt Nam ngày nay vẫn tiếp tục tồn tại theo lối tháp ngà chẳng khác nào cách đây vài thập kỷ.

MẠNG LƯỚI KHU VỰC ASEAN

Cộng đồng kinh tế ASEAN vừa hình thành sẽ tạo ra một nhu cầu lớn về môi trường khởi nghiệp ở các nước thành viên, vì nó tạo điều kiện cho việc luân chuyển nguồn vốn, con người và ý tưởng giữa các nước trong khu vực nhằm tạo ra dịch vụ mới, công ăn việc làm mới, và thêm nhiều của cải.

Hội thảo Mạng lưới Xây dựng Tinh thần Khởi nghiệp và Đổi mới Sáng tạo do Bộ Khoa học và Công nghệ (Dự án Đối tác đổi mới sáng tạo Việt Nam - Phần Lan giai đoạn II - IPP2) tổ chức ngày 9-10/12/2015 ở TP.HCM đã kết nối nhiều bên liên quan khác nhau (giới doanh nghiệp, các quỹ đầu tư mạo hiểm, giới

đại học, giới quản lý, giới làm chính sách) của các nước Singapore, Malaysia, Thái Lan, Myanmar, Cambodia, Lào, Việt Nam, và các chuyên gia Phần Lan, Hoa Kỳ, nhằm thảo luận về những sáng kiến có thể thúc đẩy hình thành một hệ sinh thái khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo cho cả khu vực.

Bức tranh hiện tại

Đã có những hạt giống được gieo: nguồn lực và tài năng, sự sẵn sàng chia sẻ tri thức, ý chí chính trị của các nhà lãnh đạo và mong muốn của các nhà đầu tư trong việc mở rộng quan hệ đối tác. Tuy nhiên, hiện trạng về hợp tác khu vực trong việc xây dựng môi trường khởi nghiệp là một khoảng mờ chứa ít nhiều lo ngại: các nước trong khu vực có nhiều khác biệt, mọi người không cảm thấy một cách chắc chắn về việc một tổ chức cụ thể, một thiết chế nối kết các nước trong khu vực nhằm thúc đẩy những thay đổi thực sự liệu có thể hoạt động hiệu quả hay không. Thêm vào đó các trường vẫn đang xử sự như cách đây vài thập kỷ, tức dựa trên một niềm tin coi việc đào tạo sinh viên sao cho khi ra trường kiếm được việc làm là mục tiêu tối hậu của nhà trường, thay vì đào tạo sinh viên thành những người dám chấp nhận rủi ro và thách thức để thể nghiệm những ý tưởng mới mẻ và trở thành người tạo ra việc làm chứ không chỉ là đi tìm việc làm.

Đánh giá một cách tổng quát, chúng ta đang thiếu những dịch vụ hỗ trợ xây dựng doanh nghiệp, thiếu những chính sách nhằm tạo ra một hệ sinh thái khích lệ đổi mới sáng tạo và các doanh nghiệp khởi nghiệp, thiếu những nguồn tập trung thông tin về hoạt động kinh doanh và về thị trường, thiếu những hoạt động nhằm nuôi dưỡng tinh thần khởi nghiệp trong các trường đại học, thiếu cơ chế hợp tác công tư, và thiếu cả cơ hội tiếp cận nguồn vốn.

Môi trường khởi nghiệp đang lớn lên, nhưng vẫn chưa trưởng thành, và còn rất thiếu những người tài giỏi và tận tâm có thể đảm nhiệm vai trò là tác nhân cho nó. Các nhà khởi nghiệp không biết tìm ở đâu sự hỗ trợ mà họ rất cần, đặc biệt là về thông tin và về kỹ năng. Rõ là những nhu cầu như vậy đang tăng nhanh nhưng những dịch vụ hỗ trợ lại không theo kịp. Môi trường chính sách cũng chưa tạo ra thuận lợi và dễ dàng để các doanh nghiệp khởi nghiệp tiếp cận được với các nhà đầu tư cũng như với thị trường.

Trong bối cảnh đó, đang có những nỗ lực của giới đại học và cả giới doanh nghiệp nhằm thúc đẩy một môi trường thuận lợi cho các doanh nghiệp khởi nghiệp. Mullika Sangsanit (Suranaree University of Technology, Thái Lan) xây

dựng những khóa học và các hoạt động nhằm huấn luyện tinh thần khởi nghiệp cho sinh viên và gắn kết những phát triển của địa phương với sự phát triển của khu vực. Jeremy Youker (Momentum Venture, Singapore) cho rằng cần có những cụm bao gồm nhiều nước và tận dụng được thế mạnh của mỗi nước, như Bikesh L. (1337 Ventures, Malaysia) đã nhấn mạnh: Cơ hội để tạo ra một hệ sinh thái như thế nằm ở chỗ giao nhau giữa ý tưởng, con người, và nguồn lực.

Từ thực tế của Khu Công nghệ Phần mềm, Nguyễn Anh Thi (ĐHQG-HCM, Việt Nam) cho rằng nguyên tắc vàng để xây dựng một hệ sinh thái khởi nghiệp như thế là sự cam kết dài hạn, bao gồm được mọi thành phần trong quá trình thực thi, và nhấn mạnh việc xây dựng cộng đồng.

Ông Huỳnh Kim Tước cho biết, năng suất lao động của TPHCM cao gấp 5 lần so với bình quân cả nước, nhưng vẫn thấp hơn 2-20 lần so với các nước khác trong khu vực. Tăng trưởng trong tương lai sẽ phải dựa vào tăng năng suất lao động, vì tài nguyên đang cạn kiệt, chi phí vốn và lao động ngày càng cao. Trong lúc đó, văn hóa đổi mới sáng tạo chưa phổ biến trong các doanh nghiệp: có rất ít doanh nghiệp nhỏ và vừa có khả năng tự nghiên cứu hoặc phối hợp với các đối tác nghiên cứu, và nếu có, thì không nhận được sự hỗ trợ của các tổ chức R&D hay cung cấp dịch vụ chuyên nghiệp. Vì thế một số doanh nghiệp khởi nghiệp đã đăng ký ở Hong Kong hay Singapore vì có môi trường thuận lợi hơn.

Triển vọng

Một mục tiêu quan trọng của Hội thảo trên đây là nhằm đề xuất một lộ trình hành động của các nước thành viên phù hợp với khuôn khổ pháp lý và chính sách của từng nước.

Hai lĩnh vực được tập trung là (i) mạng lưới giáo dục và chia sẻ tri thức; (ii) tận dụng nguồn lực và mạng lưới người hướng dẫn cho các doanh nghiệp khởi nghiệp.

Mạng lưới giáo dục và chia sẻ tri thức sẽ thực hiện những chương trình huấn luyện xuyên quốc gia, chia sẻ kinh nghiệm thành công và thất bại khi khởi nghiệp, và ý nghĩa văn hóa của những kinh nghiệm ấy. Nếu những trường hợp thành công có thể truyền cảm hứng mạnh mẽ cho người khởi nghiệp, thì những bài học thu lượm được qua thất bại còn quan trọng hơn gấp bội. Dự kiến sẽ kết nối với các nhà báo, bloggers, các nhà xuất bản và các báo của

mỗi nước để viết về những câu chuyện này, lập một kho dữ liệu về những câu chuyện thành công thất bại khi khởi nghiệp và một trang web để chia sẻ nó.

Những người khởi nghiệp là những người mới bắt tay vào thực hiện một ý tưởng mới, dựa trên một mô hình kinh doanh mới hay sản phẩm mới. Vì vậy sự hướng dẫn của người đi trước là rất quan trọng và quý báu. Hội thảo này bàn về một mạng lưới những người có thể giúp các doanh nghiệp khởi nghiệp bằng cách hướng dẫn họ những kinh nghiệm vào nghề cần thiết, kết nối họ với những quỹ đầu tư và những cơ chế tài chính khác.

Những hoạt động nhằm thực hiện các mục tiêu này có thể là những sự kiện (hội chợ, triển lãm, hội thảo, cuộc thi, v.v.) được tổ chức luân phiên ở các quốc gia thành viên, nhằm tạo ra tác động xã hội tới tất cả các bên liên quan, đặc biệt là để kết nối các doanh nghiệp khởi nghiệp với giới kinh doanh và các nhà đầu tư, nhằm thúc đẩy sự hợp tác.

Rõ ràng để làm những việc đó chúng ta cần có những người điều hành chương trình giàu kinh nghiệm, và một nguồn tài trợ ban đầu để khởi xướng và tạo ra các cơ hội. Những điều này không khó khi chúng ta có một số lượng đủ lớn những người được đào tạo với tinh thần khởi nghiệp và sẵn sàng cho sự khám phá, đổi mới và sáng tạo.

Câu hỏi đặt ra là, nhà trường có vai trò gì trong việc tạo ra một thể hệ như thế?

VAI TRÒ CỦA TRƯỜNG ĐẠI HỌC

Bà Trần Thị Thu Hương, Trợ lý Bộ Trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ, Giám đốc Dự án IPP2, nhấn mạnh trong phát biểu khai mạc: Trong hệ thống đổi mới sáng tạo quốc gia ở bất cứ nước nào, trường đại học, chính phủ, và giới doanh nghiệp là ba trụ cột tạo ra xã hội tri thức. Khi ba thành tố quan trọng này gắn kết tương liên với nhau, nó sẽ tạo điều kiện cho việc tạo ra tri thức, công nghệ và giá trị gia tăng cho xã hội. Vì vậy, hơn bao giờ hết, các trường không thể cứ mãi là “tháp ngà” như xưa. Thêm vào hai vai trò truyền thống là giảng dạy và nghiên cứu, ngày nay các trường phải nhận thức rõ tầm quan trọng của sứ mạng thứ ba, là gắn với các doanh nghiệp và đáp ứng với những nhu cầu của họ nhằm phục vụ cho cộng đồng và đời sống xã hội.

Các trường ĐH có thể làm được gì? Trong năm 2015, Việt Nam tăng 12 bậc trong bảng xếp hạng chỉ số cạnh tranh toàn cầu, 19 bậc trong xếp hạng chỉ số đổi mới sáng tạo toàn cầu một phần là nhờ những cải cách trong tài trợ

ngiên cứu, tự chủ đại học và thương mại hóa kết quả nghiên cứu, trong đó có các trung tâm chuyển giao công nghệ (TTOs, TLOs). Tuy nhiên, cho đến nay hệ thống nghiên cứu khoa học và đổi mới sáng tạo của Việt Nam nhìn chung mới chỉ chú trọng đến việc tạo ra tri thức mới, thông qua các dự án nghiên cứu ở các trường và viện, mà còn có rất ít nỗ lực trong việc đưa những tri thức ấy vào đời sống xã hội, vào sản xuất và kinh doanh.

Để tạo ra sự thay đổi này, các trường ĐH sẽ cần phải nhấn mạnh trọng tâm đào tạo của mình, không chỉ là kiến thức hàn lâm, mà là kỹ năng giao tiếp và thương lượng, kỹ năng xây dựng nhóm và sử dụng con người; kỹ năng giải quyết vấn đề; kỹ năng xử lý khủng hoảng, kỹ năng lãnh đạo và tư duy chiến lược; kể cả những kỹ năng cụ thể như lập kế hoạch tài chính và quản lý dòng tiền, sáng tạo giá trị mới và quản lý quan hệ khách hàng. Thay cho cách dạy lý thuyết, các trường cần chuyển sang dạy học thông qua trải nghiệm, mục đích là để giúp người học hiểu cách tư duy của những người khởi nghiệp và có khả năng lựa chọn những quyết định tốt nhất trong một bối cảnh cụ thể.

Vì thế, các trường đại học cần xác định lại hồ sơ năng lực của mình bằng cách tham gia mạnh mẽ hơn vào quá trình hỗ trợ khởi nghiệp, thông qua gắn kết với giới làm chính sách, giới doanh nhân. Sự gắn kết đó mang lại lợi ích trước hết là cho nhà trường, vì nó biện minh cho ý nghĩa thiết yếu của trường ĐH, nâng cao uy tín của nhà trường trong xã hội, biến nhà trường thành một yếu tố không thể thiếu trong hệ thống đổi mới sáng tạo quốc gia.

HƯỚNG TỚI NHỮNG NỖ LỰC CHUNG CHO CẢ KHU VỰC

Mạng lưới những người xây dựng tinh thần khởi nghiệp và sáng tạo ở các nước ASEAN (ASEAN **Innovation and Entrepreneurship Developers Network**) là một tập hợp bao gồm các quỹ đầu tư, các trường đại học, tổ chức chính phủ và phi chính phủ, các doanh nhân, các nhà khoa học và quản lý khoa học của các nước ASEAN, tự xác định sứ mạng của mình là tạo ra và nuôi dưỡng văn hóa sáng tạo khởi nghiệp trong khu vực ASEAN, tạo điều kiện cho các doanh nghiệp khởi nghiệp, kích lệ các doanh nhân trẻ tài năng và đào tạo họ để họ có thể thành công trong thị trường khu vực và toàn cầu.

Những nỗ lực này có thể diễn ra trong lĩnh vực chính sách: chính sách thuế kích lệ cho những doanh nghiệp khởi nghiệp trong cả khu vực ASEAN, chính sách cư trú thuận lợi cho nhà đầu tư nước ngoài hay những chuyên gia của doanh nghiệp khởi nghiệp và của các tổ chức hỗ trợ khởi nghiệp, chính

sách thúc đẩy đào tạo và hướng dẫn cho các doanh nhân trẻ khi họ khởi nghiệp, v.v.

Đó cũng có thể là những hỗ trợ về mặt thông tin: mạng lưới này có thể xây dựng những kho dữ liệu về thị trường, về nguồn vốn, về các quy phạm pháp luật của từng nước, về nguồn lực con người trong đó có chuyên gia của nhiều lĩnh vực, v.v. Một cơ sở dữ liệu trực tuyến chứa đựng những thông tin như thế là tuyệt đối cần thiết và hữu ích cho những người khởi nghiệp.

Đó còn là những nỗ lực kết nối: thông qua việc tổ chức các sự kiện, triển lãm, các cuộc thi, v.v. mạng lưới này giúp các bên liên quan tìm đến nhau, kết nối với nhau, hợp tác với nhau, để tạo ra những giá trị mới, đặc biệt là nối kết các nhà khởi nghiệp với các quỹ đầu tư và các nhà tài trợ. Những sự kiện này còn tạo điều kiện tôn vinh những tấm gương thành công, chia sẻ những bài học vượt qua thất bại, truyền cảm hứng, động lực và kinh nghiệm cho người trẻ để họ mạnh mẽ dẫn thân.

Cần hỗ trợ mạnh mẽ những ý tưởng như Thung lũng Silicon Việt Nam (một dự án do Bộ KH và CN làm chủ quản và đã đi vào hoạt động), vì những nơi như thế sẽ đem lại hỗ trợ cho các dự án khởi nghiệp từ nguồn vốn cho đến kinh nghiệm để họ có thể biến ý tưởng thành hiện thực.

Tinh thần khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo là yếu tố cốt lõi tạo ra thành công của các doanh nghiệp ngày nay. Nó không chỉ cần khi người ta bắt đầu mở ra một doanh nghiệp mới, mà còn cần thiết trong suốt quá trình hoạt động của mọi doanh nghiệp, vì nó giúp họ đổi mới không ngừng để thích ứng với bối cảnh và tạo ra thế mạnh cạnh tranh.

Vì vậy, nó cần được gieo trồng, vun đắp trong quá trình đào tạo ở đại học. Truyền cảm hứng cho các thế hệ sinh viên và trang bị cho họ những kiến thức kỹ năng cần cho hoạt động khởi nghiệp, chính là nhà trường đang tạo ra những người chủ doanh nghiệp thành công trong tương lai.

Hơn thế nữa, trường ĐH còn có thể đóng một vai trò tích cực trong việc tạo ra môi trường khích lệ khởi nghiệp trong xã hội, thông qua kết nối với giới doanh nghiệp và giới làm chính sách và tham gia vào những dự án nhằm cải thiện môi trường khởi nghiệp. Đó chính là cách tăng cường sứ mạng thứ ba của nhà trường, gắn kết nhà trường với xã hội nhằm tái định hình trường ĐH và khẳng định tầm quan trọng của nó.

Quý độc giả có thể đọc các bản tin trước đây tại một trong ba trang web: www.cheer.edu.vn (mục Bản tin trong Menu); www.ntt.edu.vn (mục Bản tin Giáo dục Quốc tế ngay trang chủ), và www.lypham.net (mục Bản tin trên menu). Bản tin này ra hai tháng một lần và gửi qua email miễn phí. Quý vị muốn nhận được bản điện tử xin vui lòng gửi một email về địa chỉ cheer@ntt.edu.vn để đăng ký.

Chịu trách nhiệm xuất bản: TS. Nguyễn Mạnh Hùng

Biên tập: TS. Phạm Thị Ly

Cố vấn chuyên môn: PGS.TS. Nguyễn Hữu Chí

Trình bày: Phạm Thanh Tâm

Mọi chi tiết xin liên hệ: Trung tâm Nghiên cứu và Đánh giá GDDH,
Trường ĐH Nguyễn Tất Thành
298A Nguyễn Tất Thành, Quận 4, TP. HCM
ĐT: 39402810 - Email: cheer@ntt.edu.vn
Website: www.cheer.edu.vn

TÀI LIỆU LƯU HÀNH NỘI BỘ - Tháng 12 năm 2015